

staatsbosbeheer

Streefbeeld De Neder-Rijn en Lek

Kansen voor ontwikkeling

Staatsbosbeheer heeft veel natuurgebieden langs de grote rivieren en ook langs de Neder-Rijn en Lek. We kennen dit riviersysteem en ervaren in het beheer van onze gebieden hoe de rivier werkt. Kijkend naar het DNA van de rivier en de ruimte in onze natuur, zien wij nog meer kansen om met natuurontwikkeling een bijdrage te leveren aan de biodiversiteit in combinatie met maatschappelijke opgaven als hoogwaterveiligheid, en zeker waterkwaliteit, zelfs nieuw bos en extra beleven van de riviernatuur. Langs de Neder-Rijn liggen kansen voor laagdynamisch riviermoeras, oobos en bloemrijke graslanden. Langs de Lek zien we mogelijkheden voor een optimaal systeem van getijdegeulen. Het op een kier zetten van de stuwen en het effect op rivierdynamiek vinden wij een verkenning waard. De kansen en natuurambities bij Staatsbosbeheer hebben we op een streefbeeldkaart gezet. Het is een handreiking voor beheer, verdere ontwikkeling en samenwerking langs de Neder-Rijn en Lek.

Langs stuwwallen en Betuwe

Door het midden van ons land stromen de Neder-Rijn en Lek. De Neder-Rijn begint bij het Pannerdensch kanaal en stroomt vanaf Wijk bij Duurstede als Lek verder tot deze bij Kinderdijk overgaat in de Nieuwe Maas. Tussen Driel en Hagestein

wordt de Neder-Rijn en Lek gestuwd door drie stuwen.

De drie stuwen regelen de verdeling van het water over Neder-Rijn, Lek en de IJssel, zodat er voldoende water naar het IJsselmeer gaat en er voldoende water in de rivieren is

‘Sterke combinatie van botanische en dynamische natuur’

*Gerrit Rijnveld,
boswachter beheer*

“In mei als de meidoorns bloeien en ook het gras in bloei komt, is de Amerongse Bovenpolder gewoon ontzettend mooi. Net als andere uiterwaarden die ik beheer ligt deze in het gestuwde deel van de rivier. Een laagdynamisch gebied met weinig meanders en overstromingen: de rivier schrijft hier geen geschiedenis. Maar deze uiterwaarden in relatieve ruststand kennen wel een enorme botanische rijkdom.

In toekomstige inrichtingsprojecten is meer ruimte voor ruigere natuur, moeras en dynamiek. Dat is mooi maar we moeten de waarde van botanische natuur niet uit het oog verliezen. In de Amerongse Bovenpolder is er een kwelgeul aangelegd, waarmee er nu een moerasdraad door het gebied loopt. Juist die afwisseling vind ik mooi. Die is aantrekkelijk voor mens, plant en dier en maakt het beheer boeiend.”

voor de scheepvaart. Het landschap van de Neder-Rijn is gevormd door een samenspel tussen natuurlijke processen en menselijk ingrijpen. De uiterwaarden zijn gevarieerd in breedte en hoogteligging. Opvallend is het verschil tussen de noord- en zuidzijde. De noordzijde grenst aan de stuwwallen van Veluwe en Utrechtse Heuvelrug. Denk aan de Wageningse Berg, de Grebbeberg en de Amerongse berg. Vanuit deze stuwwallen komt lange kwel die voor natuurontwikkeling erg waardevol is. Aan de zuidkant stroomt de rivier door het open rivierenlandschap van de Betuwe. Het open landschap, in combinatie met kleinschalige landschapselementen zoals meidoornhagen en oobosjes, trekken veel verschillende vogelsoorten aan.

Natuurambities en kansen voor slimme combinaties

Wij koppelen onze natuurambities op een slimme manier aan maatschappelijke opgaven. Ingrediënten zijn de rivier zelf, onze eigen natuurgebieden, de landelijke beleidskaders en het programma integraal riviermanagement. Dat samen definieert de kansen die wij zien in onze hotspots langs de rivieren: hotspots zijn onze waardevolle gebieden die kunnen uitgroeien tot iconen van aaneengesloten robuuste natuur met een uniek karakter, waar we natuurlijke ecosystemen kunnen versterken in combinatie met maatschappelijke opgaven. Dan doelen we op natuur en biodiversiteit én hoogwaterveiligheid, waterkwaliteit, klimaatadaptatie, nieuw bos, of de toenemende recreatievraag rond steden. De uitdaging is bijvoorbeeld om langs de Neder-Rijn en Lek ruimte te vinden voor enig herstel van rivierdynamiek en karakteristieke riviergebonden natuur. Maar ook bijvoorbeeld voor een grootschalig routenetwerk voor wandelen, fiet-

sen en varen. Zo krijgen de Neder-Rijn en Lek nog meer betekenis. Vier deeltrajecten kenmerken zich door verschillende natuurpotenties:

- Ongestuwde Neder-Rijn tot stuw Driel. Hier is nog sprake van enige rivierdynamiek binnen de afvoerverdeling bij Pannerden. De Meinerswijk is de uiterwaard waar de riviergebonden natuur een boost kan krijgen door herinrichting met hoge waarde voor de stadse recreant.
- Gestuwde Neder-Rijn langs stuwwallen en Betuwe, met laagdynamisch riviermoeras en lange kwel uit de hoge gronden van de Veluwe en de Utrechtse Heuvelrug;
- Gestuwde Neder-Rijn en Lek, waar de rivier het lager liggende landschap infiltreert, met kansen voor moerasnatuur;
- GetijdenLek: een zoetwatergetijdenrivier met kenmerkende getijdengeulen. Door afgraving daar-

'Je voelt je één met de natuur'

Arjan Snel, hoofd Staatsbosbeheer Gelderland

"In de toekomst zie ik een rivier die weer zichzelf mag zijn, minder voorspelbaar. Het nu ingedamde water gaat net als vroeger op een natuurlijke manier bewegen en stromen. Het hele stuk tussen de dijken krijgt een natuurlijk patroon: een kralensnoer van moerassen, strookjes, natte graslanden en kwelgeulen die al dan niet meestromen. Met een grote variatie in dynamiek: soms stroomt het water er snel doorheen, dan weer langzaam. Verdwenen soorten planten en dieren vestigen zich weer in dat robuuste grootschalige riviersysteem: brede ereprijs, zeearend, visarend, otter, zwarte stern. Het edelhert vindt vanaf de Veluwe zijn weg naar deze uiterwaarden. En ja, dan ervaar je een gevoel van eenheid met de natuur. Je bent niet meer afgeleid door wegen, bedrijven en andere tekenen van menselijke invloed, maar wordt continu verrast door vogels, vissen en planten die er de ruimte krijgen."

van krijgt zoetwatergetijdennatuur (slikken en gorzen) een kans.

Twee plekken langs de Neder-Rijn en Lek zijn voor Staatsbosbeheer extra kansrijk voor vitale en aantrekkelijke riviernatuur in combinatie met andere maatschappelijke opgaven. Deze hotspots weerspiegelen de identiteit van de Neder-Rijn en Lek en kunnen nog verder uitgroeien tot iconen van betekenis:

- Amerongse Bovenpolder
- Blauwe Kamer - Renkums Beekdal

Hotspot Amerongse Bovenpolder

Deze omvangrijke uiterwaard ligt fraai tussen de Amerongse Berg, het dorp en het kasteel Amerongen, en de Neder-Rijn. Deze grootste en mooiste polder in het gebied is grotendeels van Staatsbosbeheer en het Utrechts Landschap. Door meer samenhang tussen verschillende beheertypen kan hier de biodiversiteit een extra duw krijgen. We denken bijvoorbeeld aan integrale zonering van het graas- en maaibeheer. Dat zal de diversiteit aan bloemen helpen en is voor de kwartelkoning als vogel aantrekkelijker. Deze uiterwaard kent al plekken met glanshaverhooiland, een type natuur met veel kenmerkende kleurige bloemen. Naast Glanshaver zijn dat Glad walstro, Groot streepzaad, Grote bevernel en Rapunzelklokje. Er leven hier ook bevers. Er wordt begraasd met grote grazers; voor hen is het nodig om hoogwater-

vluchtplaatsen te creëren. Een andere kans voor de natuur is het verbeteren van de (ecologische) verbinding van de Lunenburgerwaard, ten westen van de Amerongse stuw, richting de Amerongse berg. Daar gaan allerlei dieren en planten van profiteren. Denk aan edelhert en ree.

Landschappelijk en cultuurhistorisch is het gebied divers en waardevol. Dat kan nog beter zichtbaar worden gemaakt. Om het gebied nog beter te kunnen beleven zijn partijen in dit gebied in gesprek over het maken van recreatieve verbindingen: minder versnippering, meer samenhang. De dijkversterking biedt bijvoorbeeld kansen voor een doorgaande langeafstandswandelroute en vrij liggende fietsstroken op of langs de dijk. Sowieso bieden de dijken een prachtig panorama op de rivier en uiterwaarden. Meer informatie over dit bijzondere rivierenlandschap voor het publiek is wenselijk. Staatsbosbeheer is een van de partijen die in dit gebied meepraat.

Hotspot Blauwe Kamer-Renkums Beekdal

Staatsbosbeheer is een van de partners in de gezamenlijke gebiedsontwikkeling rond de Grebbedijk. De dijk moet versterkt worden. Samen met de omgeving wordt verkend hoe de dijkversterking kan samengaan met andere doelen, zoals ontwikkeling van robuuste riviernatuur in dit Natura 2000 gebied. Ook de eventuele recreatieve

mogelijkheden worden in dit project meegenomen. Het hele plangebied is bijzonder waardevol voor natuur en het beleven daarvan. Als gebied gelegen tussen Veluwe en Utrechtse Heuvelrug, met aansluiting op de rivier is het realiseren van een verbindingzone voor grote hoefdieren een goede en belangrijke kans. Een aaneengesloten begrazingsgebied is een reële mogelijkheid, van Blauwe Kamer tot en met de Plasserwaard. Er is plek voor een weelderig begroeide kwelgeul, hier en daar oobos en waardevolle graslanden. De Bovenste Polder is een prachtig natuurgebied en zeer geliefd bij de inwoners van Wageningen, door de ligging pal naast de stad. We kiezen hier voor een zonering van recreatie en natuur en een afwisseling van begrazing en maaibeheer. Hier zijn volop kansen voor beleving van riviernatuur voor struinende wandelaars en voor waterliefhebbers. In onze visie op dit gebied betrekken wij ook graag het Renkums Beekdal, het gebied tussen Wageningen en Renkum. Deze Renkumse Poort vormt de ecologische verbindingzone tussen de Veluwe en de uiterwaarden voor edelherten. Daar kunnen ze de Neder-Rijn bereiken en eventueel oversteken. In dit beekdal liggen bovendien goede kansen voor een vispassage, ontwikkeling van kwel-natuur en rivier- en moerasnatuur met begrazing.

Staatsbosbeheer
Smallepad 5 | 3811 MG Amersfoort
T 030-6926111
staatsbosbeheer.nl

Van ambitie tot actie

Kansen verzilveren langs de Neder-Rijn en Lek en in het bijzonder in onze hotspots kan alleen door samen te werken met andere overheden, beheerders en maatschappelijke organisaties. Onze ambities en ideeën kunnen bijdragen aan nieuwe natuur, klimaatoplossingen en recreatieve waarde. Duurzaam passend in het riviersysteem en principes van integraal riviermanagement. Voor waardevolle natuur in combinatie met een toekomstbestendig, vitaal, veilig en aantrekkelijk rivierengebied. Onze streefbeeldkaart met de hotspots is geen blauwdruk, maar

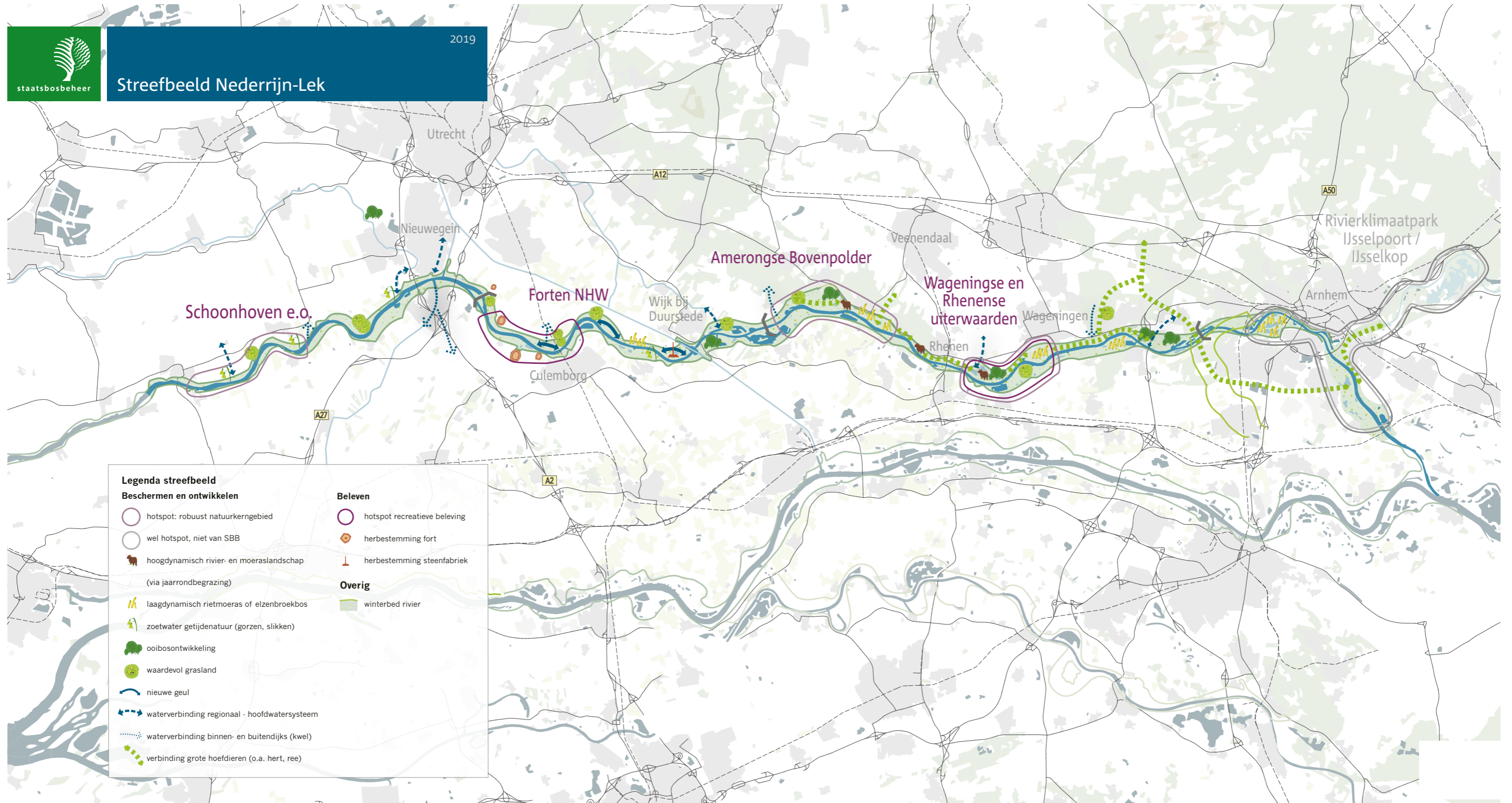
een handreiking tot samenwerken. Het is onze bijdrage en inspiratie voor de beleidsvorming, uitwerking en uitvoering van de maatschappelijke opgaven binnen het stroomgebied van de Neder-Rijn en Lek.

Meer weten?

Kijk dan op [Staatsbosbeheer.nl/dossierdeltanatuur](https://staatsbosbeheer.nl/dossierdeltanatuur) of neem contact op met Lilian Hermens, programmamanager, tel. 06-52401070 of l.hermens@staatsbosbeheer.nl

© 2019 Staatsbosbeheer | Alle rechten voorbehouden | Fotografie: Staatsbosbeheer | Opmaak: Studiotekst BV

Legenda streefbeeld

Beschermen en ontwikkelen		Beleven	
	hotspot: robuust natuurkerngebied		hotspot recreatieve beleving
	wel hotspot, niet van SBB		herbestemming fort
	hoogdynamisch rivier- en moeraslandschap (via jaarrondbegrazing)		herbestemming steenfabriek
	laagdynamisch rietmoeras of elzenbroekbos	Overig	
	zoetwater getijdenatuur (gorzen, slikken)		winterbed rivier
	oobosontwikkeling		
	waardevol grasland		
	nieuwe geul		
	watervverbinding regionaal - hoofdwatersysteem		
	watervverbinding binnen- en buitendijks (kwel)		
	verbinding grote hoefdieren (o.a. hert, ree)		